

А. П. ГАЛУБІЦКІ, У. М. ЦІМАШЭНКА, Г. М. ТАТАРЫНАВА

ЭКАНАМІЧНАЯ АЦЭНКА РОЗНЫХ ТЭРМІНАЎ
РЭАЛІЗАЦЫІ ЖЫВЁЛІН СА СПЕЦГАСА ПА ГАДАВАННІ
РАМОНТНЫХ ЦЯЛУШАК

Прынятая на большасці комплексаў тэхналогія гадавання рамонтных цялушак, заключным этапам якой з'яўляецца рэалізацыя цялушак ся-місячнай цельнасці, не стымулюе фарміраванне высокай малочнай пра-дукцыйнасці, паколькі вызначаючым фактарам з'яўляецца жывая маса [5].

Некаторыя спецгасы па гадаванні рамонтнага пагалоўя перайшлі на рэалізацыю жывёлы пасля раздою і ацэнку па прадукцыйнасці за скарочаную лактацию. Выручка ад рэалізацыі пяршачкі пры гэтым фарміруеца з улікам малочнай прадукцыйнасці. Такі спосаб дазваляе гадаваць кароў з добра развітым вымем і дастаткова высокімі ўдоямі [1]. Але пры гэтым у гаспадарках, якія прымаюць пяршачак, павінна быць такая ж тэхналогія вытворчасці малака, як і на кантрольным кароўніку спецгаса па гадаванні рамонтнага маладняку [2, 3].

Існуе таксама думка, што раздою і ацэнку пяршачак на комплексе па гадаванні рамонтных цялушак трэба праводзіць на працягу першай лактациі. Камплектаванне малочных комплексаў ацэненымі пяршачкамі дазваляе павысіць удзельную вагу кароў у статку да 93%. За кошт гэтага пры захаванні дасягнутага ўзроўню малочнай прадукцыйнасці валавая вытворчасць малака ўзрасце на 5—7% [4]. Такім чынам, аптымальны тэрмін рэалізацыі жывёлы са спецгаса не вызначаны.

У сувязі з гэтым мэтай нашых даследаванняў было вывучыць малочную прадукцыйнасць кароў-пяршачак у залежнасці ад тэрмінаў паступлення іх у спецгас па вытворчасці малака і даць эканамічную ацэнку найбольш прымальнага тэрміну рэалізацыі.

Для гэтага неабходна вырашыць наступныя задачы:

1. Правесці ацэнку пяршачак па прадукцыйнасці з улікам трох стадый рэалізацыі са спецыялізаванай гаспадаркі па гадаванні рамонтнага маладняку — цялушкамі сямімесячнай цельнасці, пасля раздою на працягу 90 дзён лактациі і па закончанай лактациі.

2. Вывучыць рост, развіццё цялушак у спецгасе па іх гадаванні і ўзнаўленчыя здольнасці кароў-пяршачак. Вызначыць узаемасувязь росту і развіцця цялушак з малочнай прадукцыйнасцю пяршачак.

3. Даць параўнальную эканамічную ацэнку гадавання жывёлін у залежнасці ад рэалізацыі іх цялушкамі сямімесячнай цельнасці і пяршачкамі, ацэненымі на працягу трох месяцаў лактациі і за поўную лактацию.

Для вырашэння пастаўленых задач у спецгасе імя Кірава і калгасе імя Чырвонай Арміі Віцебскага раёна праведзены навукова-гаспадарчы дослед. Дзве доследныя і адна кантрольная групы (па 15 галоў у кожнай) былі сфарміраваны на комплексе па гадаванні цялушак з жывёлін чорна-пярэстай пароды шасцімесячнага ўзросту з улікам паходжання, прадукцыйнасці матаў, узросту і жывой масы.

З часу паступлення на комплекс і да сямімесячнай цельнасці жывёліны знаходзіліся ў адноўковых умовах кармлення і ўтрымання. Пры дасягненні сямімесячнай цельнасці цялушки кантрольнай групы былі пераведзены на ферму калгаса імя Чырвонай Арміі, II і III груп — на кантрольны кароўнік калгаса імя Кірава. Жывёліны II групы былі пераведзены на ферму па вытворчасці малака калгаса імя Чырвонай Арміі пасля ацёлу і раздою на працягу трох месяцаў лактациі, III групы — пасля першай лактациі. У перыяд падрыхтоўкі да ацёлу і лактациі на кантрольным кароўніку ў цялушак доследных груп праводзілі масажы.

За доследны перыяд з 6 да 24 мес на кожную цялушку было скормлена 29,3 ц.к. адз. і 328,6 кг страўнага пратэіну. Расход кармоў на пяршачку за лактацию па I групе склаў 34,0, па II — 38,5 і па III — 39,0 ц.к. адз.

У адноўковых умовах утрымання і кармлення жывёлін да 24-месячнага ўзросту істотнай розніцы паміж групамі па інтэнсіўнасці росту не назіралася (табл. 1).

Перавод цялушак кантрольнай групы ў гаспадарку, якая спецыялізуецца на вытворчасці малака, адмоўна не ўпłyваў на павелічэнне іх жывой масы. Гэты паказчык у жывёлін усіх груп практична не адрозніваўся і па I групе складаў $421,6 \pm 6,5$, па II — $429,0 \pm 0,7$ і па III — $433,0 \pm 6,8$ кг. Нязначная розніца ў індэксах целаскладу, прыведзеных у

табл. 2, у 12-, 18- і 24-місячним узросце сведчыць аб блізкім харкторы росту і развіцця цялушак усіх трох груп.

Праяўленне першай ахвоты ў цялушак усіх груп назіралася ва ўзросце 242—257 дзён. Цялушкі контрольнай групы былі асемянёны ва ўзросце $547,5 \pm 3,9$ дзён, II і III доследных груп — адпаведна ў $542,0 \pm 8,3$ і $545,5 \pm 2,5$ дзён. Апладняльнасць пасля першага асемянення па I групе склада 73%, па II — 70 і па III — 72%. За час доследу з кожнай групой з прычины непрыгоднасці да ўзнаўлення выбыла па трох цялушкі, або 15% ад агульной колькасці жывёлін у групе.

Аналіз даных, якія харкторызуюць узнаўленчыя здольнасці кароў-пяршачак, паказаў, што ў жывёлін контрольнай групы прыкметы першай ахвоты назіраліся на $60,0 \pm 3,4$ дня пасля ацёлу, або на 5—8 дзён раней у параўнанні з пяршачкамі доследных груп, але адразненні па гэтым паказчыку неверагодныя. Апладняльнасць кароў-пяршачак доследных груп пасля першага асемянення была некалькі вышэйшай, чым цялушак контрольнай групы, і па II групе складала 72, па III — 76%. Па групах контрольных жывёлін дадзены паказчык на 1% ніжэйши. Залежнасць жа малочай прадукцыінасці кароў ад тэрмінаў паступлення іх у спеցгас па вытворчасці малака вызначылася ў нашых даследаваннях даволі прыкметна.

Па ўсіх асноўных прамерах вымя пяршачкі I групы істотна ўступала аналагам доследных груп (табл. 3). Найбольш выразная перавага ад-

Т а б л і ц а 1. Дынаміка паказчыкаў жывой масы і сярэдняусуточнага прыросту ў паддоследных жывёлін

Узрост, мес	Група		
	I	II	III
<i>Жывая маса, кг</i>			
Пастаноўка на дослед, 6	147,4 $\pm$ 1,9	147,0 $\pm$ 1,6	146,4 $\pm$ 1,4
12	263,8 $\pm$ 2,5	251,0 $\pm$ 5,1	266,0 $\pm$ 3,7
18	339,0 $\pm$ 5,4	348,0 $\pm$ 5,9	348,0 $\pm$ 4,0
24	405,0 $\pm$ 4,2	407,4 $\pm$ 3,9	410,0 $\pm$ 3,1
Перад ацёлам	421,0 $\pm$ 6,5	429,0 $\pm$ 6,7	433,0 $\pm$ 6,8
<i>Прырост жывой масы, г/сут</i>			
6—12	646,0 $\pm$ 17,9	636,0 $\pm$ 16,6	668,0 $\pm$ 15,0
12—18	415,0 $\pm$ 35,4	438,4 $\pm$ 39,6	458,0 $\pm$ 41,7
18—24	477,0 $\pm$ 28,2	331,4 $\pm$ 30,8	443,0 $\pm$ 35,9

Т а б л і ц а 2. Узроставыя змяненні індэксу целаскладу ў паддоследных жывёлін

Група	Даўгана- гасць	Расцяг- нутасць	Тазагру- дзінны	Грудзін- ны	Збітасць	Перарос- ласць	Шылаза- дасць	Касці- тасць
<i>12 мес</i>								
I	53,1	119,4	85,3	63,6	115,6	103,1	225,0	16,4
II	54,1	114,0	82,3	62,5	119,0	103,0	224,5	17,0
III	53,0	120,0	84,4	63,0	115,0	103,4	225,0	15,6
<i>18 мес</i>								
I	52,0	118,0	90,4	69,5	116,2	103,2	211,0	15,7
II	59,4	115,4	87,2	64,5	118,4	105,0	206,0	18,0
III	59,4	121,0	82,8	66,0	114,8	104,5	214,7	16,3
<i>24 мес</i>								
I	64,0	101,4	99,6	71,0	113,6	100,8	212,8	16,4
II	66,8	118,6	90,6	67,2	115,0	103,4	190,0	17,7
III	63,4	118,0	87,0	69,0	113,0	104,0	211,0	16,3

значана ў паказчыках, якія характеристызуюць яго ахоп і глыбіню. Так, ахоп вымя ў пяршачак II і III доследных груп большы за адпаведны паказчик у контрольных аналагах на 19,8 і 12,4% пры $P < 0,001$. З агульной колькасці пяршачак у доследных групах 86% мелі чашападобнае і ваннападобнае вымя. У групе контрольных аднагодак вымя такой формы было толькі ў 66,6% жывёлін. Такім чынам, каровы-пяршачкі, выгадаваныя пры стымуляцыі малочнай залозы і раздоенія на контрольным кароўніку калгаса імя Кірава, былі лепш падрыхтаваны да інтэнсіўнай сакрэцый малака і хуткага раздою.

Ужо ў першы месяц лактацыі пяршачкі доследных груп амаль наблізіліся да найвышэйшага сутачнага надоя (табл. 4). Акрамя таго, сярэднясустачны надой за перыяд раздою ў доследных пяршачак быў на 38,3 і 25,0% большы ў параўнанні з аднагодкамі I групы. За перыяд раздою ад жывёлін II і III груп малака атрымана на 33 і 27% больш, чым ад кароў контрольнай групы, пры высокай ступені верагоднасці розніцы. Прыкметная перавага (на 26,0 і 33,6% пры $P < 0,001$) доследных жывёлін па малочнай прадукцыінасці выяўлена і за 305 дзён першай лактацыі. Трэба адзначыць, што каровы II і III груп захавалі перавагу па надое ў адносінах да контролю на 23,6 і 32,7% і ў другую лактацыю.

За першыя 90 дзён лактацыі ад кароў-пяршачак II і III груп надоена практычна адноўльковая колькасць малака. Розніца ў прадукцыінасці паміж доследнымі групамі за 305 дзён, відаць, звязана з прыкметным (да 15,3%) зніжэннем сутачных надояў на працягу некалькіх дзён пасля пераводу пяршачак II групы ў спецгаса па вытворчасці малака.

Аналіз эканамічнай эфектыўнасці розных тэрмінаў рэалізацыі жывёлін са спецгаса па гадаванні рамонтнага пагалоўя паказаў, што пры існуючых дагаворных цэнах на рэалізуемых жывёлін завяршальны этап

Т а б л і ц а 3. Марфалагічныя ўласцівасці вымя ў паддоследных жывёлін

Паказчык	Група		
	I	II	III
Прамеры вымя:			
даўжыня, см	25,8±0,36	28,8±0,85	26,5±0,34
шырына, см	24,0±0,68	27,8±0,42	26,3±0,54
ахоп, см	80,2±1,58	100,0±1,54*	84,8±0,88
глыбіня, см	19,8±0,42	22,6±0,60*	22,0±0,46*
Бальная ацэнка вымя	19,8±1,13	21,6±1,49	22,7±1,15

* $P < 0,001$.

Т а б л і ц а 4. Малочная прадукцыінасць кароў-пяршачак

Паказчык	Група		
	I	II	III
Сярэднясустачны надой у перыяд раздою, кг	12,0±0,47	16,6±0,52	15,0±0,60
Сярэднясустачны надой за перыяд лактацыі, кг	10,3±0,29	12,6±0,47	13,2±0,35
Надой за 90 дзён лактацыі, кг	1035±33,5	1378±71,0	1314±57,3
Надой за 305 дзён першай лактацыі, кг	3020±102,0	3808±75,3	4036±125,0
Надой за 305 дзён другой лактацыі, кг	3212±100,0	3972±53,7	4263±235,2

Т а б л і ц а 5. Эканамічна эфектыўнасць розных тэрмінаў рэалізацыі жывёлін са спецгаса па гадаванні рамонтных цялушак

Супастаў- ляльныя группы	Паказчык	Гаспадарка	
		калгас імя Кірава	калгас імя Чырвонай Арміі
I	Кошт гадавання адной цялушки да сямімесячнай цельнасці, руб. Выручка ад рэалізацыі адной цялушки сямімесячнай цельнасці, руб. Рэнтабельнасць гадавання да сямімесячнай цельнасці, %	997,5 1332 33,5	
I i II	Кошт цялушки да моманту ацёлу, руб. Надоена малака за першыя 3 мес лактацыі, кг Кошт надоенага за 3 мес малака, руб. Кошт утрымання на працягу трохмесячнай лактацыі (перыйд раздою), руб. Кошт пяршачкі да моманту рэалізацыі за мінусам кошту малака і цяляці, руб. Выручка ад рэалізацыі пяршачкі, раздоенай на працягу 3 мес, руб. Рэнтабельнасць гадавання да 3 мес лактацыі	1077,3 1378 434 401,4 1011,3 1674 65,5	1387 1035 326 324 1349,2 — —
I i III	Кошт утрымання на працягу першай лактацыі на кантрольным кароўніку, руб. Надоена малака за першую лактацыю, кг Кошт надоенага малака, руб. Агульны кошт пяршачкі пасля заканчэння першай лактацыі за мінусам кошту надоенага малака і цяляці, руб. Выручка ад рэалізацыі пяршачкі, руб. Рэнтабельнасць, %	1360,3 4036 1271,3 1132,8 2031 79	1098 3020 951,3 1497,9 — —

тэхналогіі гадавання істотна ўпłyваў на вынікі вытворчасці (табл. 5). Так, пры рэалізацыі цялушак сямімесячнай цельнасці сярэдні кошт адной галавы складаў 1332 руб. пры суме затрат на гадаванне 997,5 руб. Прыйтак ад продажу адной цялушки быў 334,5 руб. Узровень рэнтабельнасці ў гэтым выпадку адпавядаў 33,5%.

Да моманту ацёлу розніца ў кошце ўтрымання цялушак I группы, пе-
раведзеных у калгас імя Чырвонай Арміі, і II группы, пакінутай у калгасе
імя Кірава для раздою і ацэнкі па прадукцыйнасці, складала 309,7 руб.
на карысць II группы. За першыя 3 мес лактацыі ад пяршачак I группы,
надоена 1035 кг малака, што на 343 кг менш у параўнанні з пяршачкамі-
аналагамі II доследнай группы. Кошт утрымання і раздою пяршачкі
на працягу 90 дзён лактацыі, за выключэннем кошту малака і атрыма-
нага цяляці, у калгасе імя Кірава складаў 1011,3 руб. і быў на 337,9 руб.
меншы за аналагічны паказчык, атрыманы пры раздоі пяршачак кантрольнай
группы. Такім чынам, на ўтрыманне і раздой у спецгасе дадатковая ў па-
раўнанні з рэалізацыяй цялушкамі расходавана 481,2 руб., а
прыйтак пры гэтым павышаўся на 809,5 руб.

Рэнтабельнасць гадавання пры рэалізацыі пяршачак, раздоеных
і ацэненых па малочнай прадукцыйнасці за скарочаную лактацыю, па-
вялічылася да 65,5%, г. зн. стала амаль удвая вышэйшай, чым пры про-
дажу цялушак сямімесячнай цельнасці.

Затраты на ўтрыманне пяршачкі ў кантрольным кароўніку на пра-
цягу першай лактацыі былі на 262,3 руб. большымі ў калгасе імя Кірава.
Але пры гэтым вызначана значная перавага (на 1016 кг) у прадукцый-
насці доследных жывёлін над кантрольнымі. У выніку агульны кошт
пяршачкі III группы пасля заканчэння лактацыі склаў 1132,8 руб., што
на 365,1 руб. менш, чым жывёлін, якія раздойваліся ў калгасе імя Чыр-

вонай Армії, і толькі на 135,3 руб. больш у парападанні з гадаваннем цялушки да сямімесячнай цельнасці.

Розніца ў сабекошце гадавання і ўтрымання пяршачак і рэалізацыйнай ценой склада 898 руб., што забяспечыла павышэнне рэнтабельнасці да 79 %.

Вывады

1. У адноўкавых умовах утрымання і кармлення жывёлін верагодных адрозненняў паміж групамі ў інтэнсіўнасці і характеристы росту не выяўлена.

2. Розны тэрмін паступлення жывёлін са спецгаса па гадаванні цялушки на малочны комплекс не ўпłyваў на ўзнаўленчыя здольнасці кароў-пяршачак.

3. Малочная прадукцыйнасць кароў залежыць ад тэрмінаў рэалізацыі пагалоўя са спецгасаў па гадаванні рамонтных цялушки. Пастаўка на малочныя комплексы для рамонту статка кароў-пяршачак пасля ацэнкі іх па прадукцыйнасці ў гаспадарцы, якая займаецца гадаваннем рамонтнага пагалоўя, забяспечвае павышэнне надояў кароў на 26—33% у парападанні з камплектацыяй цялушкамі.

4. Масаж вымяя цялушки доследных груп у перыяд падрыхтоўкі да ацёлу і лактацыі і раздою іх на контрольным кароўніку садзейнічалі павышэнню морфафункциянальных уласцівасцей вымяя.

5. Часовыя разліковыя цэны на пяршачак, якія рэалізуюцца пасля першай закончанай лактацыі, не ўлічваюць фактычны сабекошт гадавання і больш выгадныя для спецгаса, які гадуе рамонтных жывёлін.

6. Найбольш прымальны у вытворчых умовах і эканамічна аргументаванай з'яўлецца рэалізацыя пяршачак пасля раздою і ацэнкі па малочнай прадукцыйнасці за 90 дзён лактацыі. Прадукцыйнасць за лактацыю ў іх ніжэйшая ў парападанні з рэалізацыяй пасля закончанай лактацыі толькі на 6%, але пры гэтым пяршачкі ўжо ў першы год эксплуатацыі акупаюць амаль палавіну затрат, звязаных з іх набыццём.

7. Для ўкаранення рэалізацыі пяршачак пасля першай закончанай лактацыі на комплексе па гадаванні цялушки патрабуецца паширэнне контрольнага кароўніка да памераў, якія адпавядаюць пагалоўю, што рэалізуецца за год. Гэта прывядзе да парушэння спецыялізацыі гаспадаркі, якая займаецца гадаваннем рамонтнага маладняку.

Summary

On the basis of study of the efficiency of different growing lengths of the herd replacements in special farms the most expedient realization term is offered.

Літаратура

1. Всяких А. С., Исаев Г. С., Вильканец А. С. // Тр. ВСХИЗО. 1979. Вып. 160, С. 27—30.
2. Жеков Ж. // Животноводство. 1977, Вып. 31, № 2. С. 12—13.
3. Иванов В. А., Обухов Н. А. Справочник животновода молочной фермы и комплекса. М., 1985. 255 с.
4. Шичалин А. В. // Тр. ВАСХНИЛ. М., 1981. С. 259—264.
5. Шевченко Н. Т., Райхлин П. М., Русаев А. М. // Тр. ВАСХНИЛ. М., 1981. С. 78—89.